

Національний корпус російської мови – Режим доступу : <http://ruscorpora.ru>

Корпус української мови – Режим доступу : <http://www.mova.info/corpus.aspx>

OPUS : (Corpus) the open parallel corpus – Режим доступу : <http://opus.lingfil.uu.se/>

Энговатов В. Кэри, Питер, Кража. Критический отзыв о прочитанных книгах, вышедших недавно. – Режим доступу : <http://subscribe.ru/archive/lit.book.news.retzenzya/201204/16000606.html>

(Матеріал надійшов до редакції 10.09.17)

УДК: 821.111:82-311.4

**ВАСИЛИНА К. М., ФЕДЧЕНКО К. С.**  
(Запорізький національний університет)

## **ХРОНОТОП СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО ІНДУСТРІАЛЬНОГО РОМАНУ: СТРУКТУРА, ТОПОСИ ТА ФУНКЦІЇ**

Стаття присвячена висвітленню специфіки часопросторових зв'язків, представлених у сучасних англомовних індустріальних романах. У ході дослідження здійснено порівняльний аналіз хронотопу роману «Вечірні новини» (1990) американського письменника Артура Хейлі та твору «Субота» (2005) британського романіста Ієна Мак'юєна. Визначено близькість часопросторових зв'язків у творах з історичною реальністю. Охарактеризовано особливості розгортання моделей «хронотопу дороги» та «хронотопу вулиці».

*Ключові слова:* хронотоп, жанр, індустріальний роман, художній час, художній простір, флешбек.

**Василина Е. Н., Федченко К. С. Хронотоп современного англоязычного индустриального романа: структура, топосы и функции.** Статья посвящена выявлению специфики временно-пространственных связей, представленных в современных англоязычных индустриальных романах. В ходе исследования осуществлен сравнительный анализ хронотопа романа «Вечерние новости» (1990) американского писателя Артура Хейли и произведения «Суббота» (2005) британского романиста Иэна Макьюэна. Определена близость временно-пространственных связей в произведениях с исторической реальностью. Охарактеризованы особенности презентации моделей «хронотопа дороги» и «хронотопа улицы».

*Ключевые слова:* хронотоп, жанр, индустриальный роман, художественное время, художественное пространство, флешбек.

**Vasylyna K. M., Fedchenko K. S. Chronotope in Modern English Industrial Novel: its Structure, Topoi and Functions.** The article is devoted to revealing specificity of time and space configurations in Modern English industrial novels. The main aim of research is to compare chronotope model of the novel «The Evening News» (1990) written by Arthur Hailey with one of Ian McEwan's novel «Saturday» (2005).

The dominant component of chronotope in McEwan's work is time which can be easily indicated with the help of the novel's title. The first and the final episode here are united not by the protagonist's mental state inherent to the early morning of Friday and Saturday respectively. On the other hand, despite of the reference to time of the day in the title of Hailey's novel, the main component of chronotope here is space. What is more, this space includes not only the news department, but also various locations in the USA, Canada and even South America. However, all of the main events in «Saturday» take place in London only. Next, in McEwan's an actual action does not go beyond the limits of the day, while happenings in «The Evening News» last for 25 days. Moreover, a variety of flashbacks to the prior events in the life of the characters is a significant feature of both novels.

The article under consideration also deals with the analysis of the conformity of time and space configurations in both works to historical truth. In the American novel the action begins in rather abstract big city on a typical September day. On the other hand, the time of the action is more than important in McEwan's work as the 15<sup>th</sup> of February, 2003 was the day of the greatest demonstration of Londoners against the US invasion in Iraq. Then, London's streets, squares and sights in «Saturday» are described realistically and in minor details in contrast to the picture of abstract New York in «The Evening News». An important feature of chronotope of both works is a vast representation of two models, namely «route chronotope» and «street chronotope», which play a leading part in picturing the culminating episodes.

Generally speaking, time and space configurations serve the purpose of creating plot and characters in Modern English industrial novels.

*Key words:* chronotope, genre, industrial novel, fictional time, fictional space, flashback.

Варто наголосити на тому, що хоча жанр роману є доволі ґрунтовно вивченим, втім окремі його різновиди поки що залишаються малодослідженими. До числа таких літературознавчих лакун належить і жанр індустріального роману, котрий останнім часом займає все більш впевнені позиції у літературній панорамі початку ХХІ століття. До сучасних яскравих зразків жанру можна віднести наступні твори британських романістів: «Бізнес» (1999) Й. Бенкса, «Штормове попередження» (2002) Т. Лотта, «Суботу» (2005) І. Мак'юєна [Иванова 2016, с. 10].

Взагалі, цей жанр існує доволі довгий час – його засновником вважається англійський письменник доби Відродження Томас Делоні (1543-1600) [Гроссман 2005, с. 15]. До ХІХ

сторіччя його творчість залишалася єдиною помітною спробою опису процесу праці в літературній романній формі. Жанрові ж доміанти індустріального роману формуються в руслі національної самосвідомості XVIII століття [Новикова 2013, с. 12]. Бурхливий розвиток жанру індустріального роману в Англії в середині XIX століття зумовлений взаємовпливом соціально-економічних подій та тенденцій літературного розвитку в країні. Передумовами літературного злету були політичні та економічні досягнення в період формування та розвитку чартистського руху, революційної боротьби народних мас за поліпшення соціальних умов, а також загострення протиріч у країні в епоху правління королеви Вікторії (1837-1901) [Анисимова 1953, с. 5]. Саме в 40-ві роки XIX століття були створені перші з канонічних зразків так званих “Condition of England Novels”, особливої національної варіації жанру індустріального роману.

Феномен даного жанру виявився досить життєздатним. Нова епоха розвитку жанру індустріального роману в англійських країнах розпочинається після Другої світової війни. Вже в 50-х рр. в масовій свідомості спостерігається ностальгічне звернення до цінностей й ідеалів культури «старих, добрих часів» – вікторіанської епохи [Новикова 2013, с. 218]. З середини XX століття спостерігається інтерес до жанру індустріального роману не лише в Західній Європі, але й в США. Саме з ім'ям американського письменника Артура Хейлі пов'язують відродження класичних канонів жанру.

Дія не лише більшості творів Артура Хейлі, а й сучасних індустріальних романів загалом, як правило, розгортається на великому підприємстві (лікарня, аеропорт, готель, банк і т.п.). У творах жанру також обов'язково присутній один центральний персонаж, так званий «позитивний герой» чоловічої статі (в промисловому романі він, в першу чергу, є гарним професіоналом своєї справи), який опиняється в складній ситуації, і перед яким, як правило, встає непростий моральний вибір. Він має миттєво обрати, чому надати перевагу, вирішенню особистих чи виробничих проблем [Московская 2013, с. 286].

**Актуальність** цієї розвідки зумовлена тим фактом, що до сьогодні остаточно не вирішено питання щодо жанрової специфіки, особливостей образної системи, композиційної побудови й структури хронотопу текстів, що належать до цього типу творів.

**Метою** даного дослідження є виявлення специфіки структури й функцій часопросторових зв'язків в сучасних англійських індустріальних романах. Виконанню цієї мети підпорядковані декілька **завдань**: 1) здійснити порівняльний аналіз хронотопів роману «Вечірні новини» (1990) американського письменника Артура Хейлі та «Суботи» (2005) авторства британця Ієна Мак'юєна; 2) визначити домінуючий компонент хронотопу у творах; 3) охарактеризувати просторовий і часовий компоненти хронотопів романів у широкому та вузькому сенсі; 4) визначити близькість часопросторових зв'язків, описаних в обох романах, з історичною реальністю; 5) охарактеризувати особливості розгортання моделей «хронотопу дороги» та «хронотопу вулиці» в обох романах. **Об'єктом** дослідження виступає англійська література романної форми межі XX-XXI століть, а **предметом**, відповідно, хронотоп романів Артура Хейлі та Ієна Мак'юєна.

Термін «хронотоп» був введений та обґрунтований на базі теорії відносності Альберта Ейнштейна. Значення ж формально-змістової категорії літератури дане поняття набуло в дослідженнях М. М. Бахтіна. Під «хронотопом» розуміють злиття часопросторових відношень в єдиному, конкретному цілому, а саме в художньому творі: «Час тут згущується, ущільнюється; простір ж інтенсифікується, втягується в рух часу, сюжету, історії. Прикмети часу розкриваються в просторі, і простір осмислюється і вимірюється часом» [Бахтин 1975, с. 237]. Хронотоп в літературі має й істотне жанрове значення. Можна прямо сказати, що жанр і жанрові різновиди визначаються саме взаємодією часово-просторових відношень у творі, причому в літературі провідним аспектом хронотопу є час. Як формально-змістова категорія хронотоп значною мірою визначає й образи персонажів.

Вже з заголовку роману І. Мак'юєна читач може злегка виявити, що основним компонентом хронотопу тут виступає час. Так, зокрема, в «Суботі» початкова та фінальна

сцена об'єднані не локусом, а роздумами над власним життям головного героя хірурга Генрі Пероуна раннім ранком суботи й неділі відповідно: *"He closes his eyes. This time there'll be no trouble falling towards oblivion, there's nothing can stop him now. Sleep's no longer a concept, it's a material thing, an ancient means of transport, a softly moving belt, conveying him into Sunday"* [McEwan 2005, p. 250].

Що ж стосується твору Артура Хейлі, то не дивлячись на пряме посилання на час доби у назві роману, домінуючим аспектом хронотопу залишається простір створення «вечірніх новин», що включає не лише відділ новин телестанції СВА, але й безпосередні місця, де відбуваються різноманітні події, що перетворюються на матеріали репортажів. Зокрема, перші епізоди роману одразу ж вводять читача у середовище зображеної індустрії: *"The Horseshoe was on the fourth floor of the CBA News Building, in a central open area with offices on one side-those of the National Evening News senior staff members who, at various times of day, would retreat from the often frenzied Horseshoe to their more private work quarters"* [Hailey 2012, p. 18]. Навіть остання сцена роману, яка мала б відобразити емоційний стан й внутрішні переживання дійових осіб після важкого звільнення із заручників родини головного героя, диктора Кроуфорда Слоуна, навпаки, наповнена картинками напруженої роботи телевізійників з місця подій: *"There must be a bulletin. When CBA News received it in New York, they would break instantly into network programming. Once more, CBA would be ahead of the competition. They would send just a few pictures, transmitting 'quick and dirty'"* [Hailey 2012, p. 571].

В цілому, просторовий компонент хронотопу як у «Вечірніх новинах» Артура Хейлі, так і в «Суботі» Ієна Мак'юена можна розглянути як в широкому, так і у вузькому сенсі. В широкому сенсі, дія англійського роману розгортається в постіндустріальному великому місті – столиці Великій Британії Лондоні, дія ж американського – в сучасному Нью-Йорку. Однак, в цьому аспекті між творами існують суттєві відмінності: Нью-Йорк постає на сторінках роману Хейлі лише як типовий абстрактний мегаполіс, тоді як Ієн Мак'юен досягає максимальної детальності й достовірності в зображенні Фіцровії, району Лондона, де проживає головний герой, шляхом насичення тексту топографічними назвами: *"The streets round here are usually empty at weekends, but up ahead, along the Huston Road, a big crowd is making its way east towards Gower Street, and in the road itself, crawling in the eastbound lanes, are the same nose-to-tail coaches he saw on the news"* [McEwan 2005, p. 62].

Більш того, середовище зображуваних подій в «Суботі» жодного разу не виходить за межі одного міста, а у «Вечірніх новинах» події відбуваються не лише у різних штатах й країнах, але й на різних континентах. Ці супутні локації в романі Артура Хейлі мають рушійну силу у розвитку сюжету. Сюди, зокрема, можна зарахувати Ларчмонт – передмістя Нью-Йорка, де проживає головний герой; Даллас, де трапляється детально зображена на початку твору авіакатастрофа та Хакенсак, місце тимчасового перебування латиноамериканських терористів: *"The Hackensack property was roughly twentyfive road miles from where the kidnapping had occurred. The ease with which they had returned here and the absence of pursuit proved that Miguel's planning had been effective-so far"* [Hailey 2012, p. 154].

До того ж, столиця сусідньої країни Оттава є рідним містом важливого персонажа – кореспондента Гаррі Партріджа, голови пошукової операції з визволення заручників родини головного героя. Основним же місцем дії поза північноамериканським континентом виступає держава Перу, яка зображена носієм розрухи й міжнародної злочинності та локацією ув'язнення сім'ї Кроуфорда Слоуна: *"The whole country, he thought, was a paradox-a conflicting mixture of military despotism and free democracy. In much of the republic's remoter regions the military and so-called antiterrorist police ruled with steel fists and frequent disregard of law. Peru now has the sad privilege to be counted among the most violent and dangerous places in South America"* [Hailey 2012, p. 469].

З іншого боку, у вузькому сенсі основним місцем дії в обох романах постає простір зображеної індустрії, тобто телестанція СВА в Нью-Йорку у «Вечірніх новинах», та

лікарня, де працює нейрохірург Генрі Пероун у «Суботі». Проте, особливе смислове навантаження у творі Ієна Мак'юєна несе й простір дому головного героя, де починається й завершується дія, відбувається одна з ключових подій – спроба збройного захоплення родини нейрохірурга під керівництвом вуличного злодія Бакстера, який страждає від генетичної хвороби нервової системи. Але все ж таки найважливіша сцена, яка змальовує здійснення операції на мозку Бакстера Генрі Пероуном, порятунок життя особі, яка загрозувала безпеці й життю його родини, розгортається саме в лікарні: *“When at last the head bandage is in place and secured, everyone in the theatre, the whole firm, converges on Baxter this is the stage at which the patient's identity is restored, – when a small area of violently revealed brain is returned to the possession of the entire person. This unwrapping of the patient marks a return to life, and if he hadn't seen it many hundred times before, Henry feels he could almost mistake it for tenderness”* [McEwan 2005, p. 227].

В романі ж Артура Хейлі, всі кульмінаційні моменти, як-то викрадення родини Кроуфорда Слоуна, розслідування інциденту та, нарешті, звільнення героїв, невід'ємні від функціонування системи основного топосу – Відділу новин телестанції СВА: *“At the same time the news director picked up a telephone connecting her directly to the network. Ernie LaSalle, CVA's national editor, answered and she told him, The kidnap in Larchmont is confirmed. Half an hour ago unknown persons violently seized Crawford Sloane's wife, his son, and Crawford's father”* [Hailey 2012, p. 149].

Часовий компонент хронотопу також є рушійною силою розвитку сюжету у «Вечірніх новинах» та «Суботі». У широкому значенні, у творі американського романіста дія розгортається наприкінці ХХ століття, у творі ж англійського письменника – на початку ХХІ століття. В романі Хейлі чітко не вказується рік зображуваних подій, однак з відомостей про минуле персонажів можливо встановити приблизну дату: головні герої, журналісти Кроуфорд Слоун та Гаррі Партридж знайомі більше двадцяти років, з моменту їхньої роботи у В'єтнамі у період війни 1967 року. Таким чином, час написання роману майже співпадає з часом зображуваних подій. Крім того, Артур Хейлі наголошує, що розвиток сюжету починається з вечора середи в середині вересня: *“At this moment – it was a Wednesday in mid-September – the pressures were at maximum intensity. Through the entire day, since early morning, the line-up of the National Evening News, the selection of subjects and their emphasis, had been reviewed, debated, amended and decided”* [Hailey 2012, p. 18].

Така типова характеристика сучасних індустріальних романів, як гострота й динамізм зображуваних подій, що охоплюють невеликий проміжок часу, притаманна як «Вечірнім новинам», так і «Суботі». При цьому у творі Ієна Мак'юєна основний сюжет не виходить за межі однієї доби, 15 лютого 2003 року, тоді як у творі Артура Хейлі дія розгортається протягом двадцяти п'яти днів.

Цікавим аспектом англійського роману є детальне відображення абсолютно всіх подій з доби життя нейрохірурга Генрі Пероуна. Так, наприклад, не лише такі ключові епізоди, як сутичка протагоніста з вуличним хуліганом Бакстером; його вторгнення у будинок родини головного героя; порятунок життя Бакстера, але й такі побутові сцени, як, наприклад, ранкові розмови Генрі з сином та дружиною; його підготовка до суботньої сімейної вечері, зображені однаково ретельно й докладно: *“Henry is going towards the hi-fi, intending to retune it, but Theo picks up the remote from the kitchen table and turns on the small TV they keep near the stove for moments like this, breaking stories. They wait for the grandiose preamble to the four o' clock news to finish”* [McEwan 2005, p. 26]. Тобто, з часу від чотирьох годин ранку суботи до чотирьох годин ранку неділі в романі не виключено майже ні хвилини.

У «Вечірніх новинах» має місце інша модель розгортання часового аспекту хронотопу. Перші шість днів в межах сюжету показані автором досить поглиблено й всебічно. Сюди можна віднести середу, коли починається дія; четвер, коли трапляється ключовий інцидент – взяття в заручники родини протагоніста та перші чотири доби його розслідування. Особливо вражає детальність зображення подій четверга, текст якого насичений датами з точністю до

хвилини: *“According to police and a witness at the scene, it was preceded by a violent assault. The time was 11:56 A.M. Beating out its competitors, CBA News had broken the story first”* [Hailey 2012, p. 140]. З іншого боку, тривалі проміжки часу, коли пошукові роботи героїв заходять в глухий кут, повністю виключаються Артуром Хейлі зі сторінок роману: *“A week and a half had passed since the sixty temporary recruits had been turned loose by CBA News to make a study of the region’s local newspapers, searching for a headquarters that the Sloane family’s kidnappers might have used. However, no progress had been made, nor had there been developments in other areas”* [Hailey 2012, p. 356]. Закл’ючна ж визначна подія, визволення з заручників сім’ї Кроуфорда Слоуна, яка охоплює останні три дні сюжету, відображена, відповідно, також максимально докладно. Варто відзначити, що на відміну від роману Мак’юена, побутові епізоди не отримують особливої уваги у хронотопі «Вечірніх новин».

Цікавим аспектом дослідження є й визначення близькості часопросторових зв’язків у творах з історичною реальністю. У романі Артура Хейлі дія починається у звичайний вересневий день. До того ж, автор жодного разу не вказує точний рік зображуваних подій. Величезне значення в «Суботі», на відміну від «Вечірніх новин» має час дії – 15 лютого 2003 року, що увійшов в історію як день найбільшої вуличної демонстрації лондонців проти вторгнення американських військ у Ірак і знайшов своє яскраве відображення в романі: *“There are whole families, one with four children in various sizes of bright red coats, clearly under instruction to hold hands; and students, and a coachful of greying ladies in quilted anoraks and stout shoes”* [McEwan 2005, p. 51]. В творі Ієна Мак’юена ставлення героїв до міжнародних політичних подій вирішальним чином впливає на їхні взаємостосунки.

Оскільки і англійський, і американський постмодерністський роман зберігає такі важливі характерні ознаки класичних зразків жанру як наявність величезної кількості персонажів і, як наслідок, паралельне розгортання численних сюжетних ліній, виявляється логічним, що система часу і простору обох творів рясніє так званими «флешбеками». За допомогою цього художнього прийому Артур Хейлі та Ієн Мак’юен роблять невелику паузу в оповіді основної сюжетної лінії з метою демонстрації читачеві подій минулого. Знаковим є той факт, що обидва романісти застосовують дану техніку для показу явищ двадцятилітньої давнини – часу молодості протагоністів та формування їхнього світогляду.

Якщо в «Суботі» у «флешбеках» події так само розгортаються в Лондоні, то у «Вечірніх новинах» відбувається повноцінна тимчасова зміна обох аспектів хронотопу. З метою демонстрації минулого центр уваги А. Хейлі ненадовго переноситься на азійський континент у 1967 рік, зосереджуючись на зображенні війни у В’єтнамі, де в той час перебували з репортерською місією головні герої Кроуфорд Слоун та Гаррі Партридж: *“The bulk of reportage on the Vietnam war was, by that time, negative and adversary. A generation of young journalists, some of them sympathetic to anti-war protesters at home distrusted, at times despised, the U.S. military, and most media coverage reflected that conviction”* [Hailey 2012, p. 54]. Таким чином, робимо висновок, що з точки зору історичного процесу сучасної епохи важливіше значення в романі Ієна Мак’юена має часовий аспект основного хронотопу – подій в Лондоні 15 лютого 2003 року, в той час, як в творі Артура Хейлі – система додаткових часопросторових зв’язків, шляхом якої відображені реальні явища у В’єтнамі 1967 року.

Аналіз взаємозв’язку часу і простору обох творів буде неповноцінним без дослідження специфіки особливого хронотопу дороги, яскраво вираженого як у «Вечірніх новинах», так і в «Суботі». Цей вид хронотопу є одним з базових; його характерні ознаки визначені ще М. М. Бахтіним: «Зустрічі в романі зазвичай відбуваються на «дорозі». «Дорога» – переважне місце випадкових зустрічей» [Бахтин 1975, с. 400]. Така типова риса даного виду хронотопу, як перетин в одній часовій та просторовій точці різноманітних персонажів – представників усіх суспільних класів, віросповідань, національностей, збережена в романі Артура Хейлі та Ієна Мак’юена. «Дорога» в обох творах також виступає місцем зав’язки та

розвитку ключових подій сюжету, дозволяючи часовому компоненту гармонійно поєднатися з просторовим.

Спільним для «Вечірніх новин» та «Суботи» є розкриття внутрішнього світу протагоністів у межах хронотопу дороги. Важливу роль у зав'язці сюжету американського роману грає шлях додому у перший день дії головного героя Кроуфорда Слоуна, який, заглиблений у свої думки, не помічає стеження за собою: *“Crawford Sloane, driving almost automatically over a route he traveled twice each working day, had by now turned off Fifty-ninth Street onto York Street. Behind him, a blue Ford Tempo increased its speed also. Sloane was relaxed, as he usually was at this time of day, and as his thoughts drifted they returned to Jessica ... who, in Saigon, had been Harry Partridge's girlfriend ... but in the end had married Crawford Sloane”* [Hailey 2012, p. 55]. Хронотоп дороги невід'ємний і від детального зображення доби протагоніста англійського роману. Нейрохірург Генрі Пероун подорожує по Лондону протягом всієї «своєї Суботи»: він купляє їжу для сімейної вечері; відвідує свою матір у будинку для людей похилого віку; їде на аматорську гру зі своїм колегою в гольф до спортивного клубу; йде пішки вночі на роботу до лікарні і т. п. Всі ці епізоди невіддільні від зображення ментальних переживань головного героя.

Мотив «випадкових зустрічей» також яскраво виражений в обох творах. Саме на дорозі внаслідок незначної аварії відбувається сутичка успішного нейрохірурга, представника лондонського «середнього класу» Генрі Пероуна з юним вуличним хуліганом, що страждає від генетичної хвороби, Бакстером: *“His impulse then is to ignore the men, walk away from them, round the front of the Mercedes to get a view of the damaged side. But even as he stands, with hands on hips, in a pose of proprietorial outrage, he keeps the men, now advancing as a group, on the edge of vision. At a glance, there seems to be no damage at all. The wing mirror is intact, there are no dents in the panels; amazingly, the metallic silver paintwork is clean”* [McEwan 2005, p. 72]. Символічним є той факт, що надалі, через декілька годин після інциденту, Генрі Пероун, як і головний герой «Вечірніх новин», не зважатиме на стеження за своєю машиною, що в обох випадках призведе до драматичних наслідків і загроз життю близьких людей протагоністів. Отже, в обох романах хронотоп дороги виступає місцем зав'язки ключових подій сюжету.

Крім того, зважаючи на протяжність просторового компоненту в романі Артура Хейлі, в цьому творі, на відміну від «Суботи» представлений хронотоп далекої й тривалої дороги з маленького передмістя Нью-Йорка, Ларчмонта до південноамериканського континенту, що має на меті доставку заручників, членів родини протагоніста, до Перу. У «Вечірніх новинах» деталізовано відображено всі складнощі й страшні перипетії цього шляху, зумовлені зіткненням представників американського «середнього класу» з радикального налаштованими латиноамериканськими злочинцями: *«The hearse and truck now had their engines running and behind them was the Plymouth Reliant, with Carlos in the driver's seat. He would follow the other vehicles at a distance, though ready to intervene in case of trouble. With the exception of Baudelio, they were all armed. The immediate plan was to proceed directly to the airport, which should take about ten minutes, fifteen at the most»* [Hailey 2012, p. 261].

Додатковим до хронотопу дороги, який є рушійною силою у розвитку дії, в обраних англомовних індустріальних романах виступає хронотоп вулиці. У «Суботі» цей тип часопросторових зв'язків набуває історичного значення, адже стає основним місцем дії знакової лондонської демонстрації проти вторгнення американських військ у Ірак 15 лютого 2003 року. До того ж, другим ключовим аспектом хронотопу вулиці у творі Мак'юена виступає площа у районі Фіцровія. Ця реально існуюча лондонська локація постає на сторінках роману так званим «світом у світі» з численними дійовими особами, де час іде сам по собі.

Для протагоніста Генрі Пероуна площа, за життям якої він регулярно спостерігає з вікна свого будинку, є витвором урбаністичної цивілізації, де процвітають ідеали свободи, демократії й толерантності: *“Standing here, as immune to the cold as a marble statue, gazing*

*towards Charlotte Street, towards a foreshortened jumble of facades, scaffolding and pitched roofs, Henry thinks the city is a success, a brilliant invention, a biological masterpiece – millions teeming around the accumulated and layered achievements of the centuries, as though around a coral reef, sleeping, working, entertaining themselves* [McEwan 2005, p. 3].

Подібно до хронотопу дороги, хронотоп вулиці повноцінно розкривається як в північноамериканському, так і в південноамериканському просторі роману «Вечірні новини». Домінуючим епізодом у межах США в даному випадку виступає сцена на стоянці машин біля супермаркету в передмісті Нью-Йорка Ларчмонті, де відбувається насильницьке взяття в заручники сина, дружини й батька головного героя. Час в цей момент нібито сповільнюється, настільки докладно автор зображує кожну деталь: *“Baudelio, still working quickly, used scissors to cut the sleeve of Jessica’s dress, then injected the contents of a hypodermic syringe intramuscularly into her upper arm. The drug was midazolam, a strong sedative that would ensure continued unconsciousness for at least an hour. He gave the boy a similar injection”* [Hailey 2012, p. 114]. Крім того, цей епізод ще неодноразово докладно обговорюється у ході розслідування злочину.

Що стосується південноамериканського аспекту вуличного хронотопу, то тут найбільшого значення набуває часопростір загадкових й небезпечних перуанських джунглів, де докілья жахас, і кожна хвилина здається годиною. Локація латиноамериканського тропічного відкритого простору фігурує і в сценах доставки заручників до кінцевого місця їхнього ув’язнення, і в епізодах їхнього визволення: *“Along the jungle trail, Nicky was finding it increasingly difficult to maintain the punishing pace. Jessica and Minh were helping him, each grabbing an arm and partially pulling him, partially lifting him over difficult patches as they continued forward”* [Hailey 2012, p. 551].

Отже, у **результаті** дослідження виявлено, що своєрідність часопросторових зв’язків висвітлює жанрову специфіку творів Артура Хейлі та Ієна Мак’юена, в яких ключові події, які охоплюють нетривалий проміжок часу, розгортаються в конкретних локусах. При цьому, можна зробити висновок, що хронотоп виконує сюжетотворчу й образотворчу функції, зумовлюючи швидкісний динамічний розвиток численних паралельних сюжетних ліній й визначаючи специфіку поведінки й взаємостосунків героїв.

**Перспективи подальшого дослідження** впливають з можливості здійснення вичерпного аналізу інших аспектів художнього світу сучасних англомовних індустріальних романів, зокрема, багатовимірної характеристики типових протагоністів й антагоністів жанру, а також специфіки відображення певної сфери індустрії, глибини проникнення автора в конкретну галузь промисловості тощо.

#### Література

- Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики / Михаил Михайлович Бахтин. – М. : Художественная литература, 1975. – 408 с.
- Гроссман Л. Производственный роман в эпоху Шекспира [Электронный ресурс] / Леонид Гроссман – Режим доступа к ресурсу : [http://www.lib.ru/INOOLD/DELONE/deloney1\\_1.txt](http://www.lib.ru/INOOLD/DELONE/deloney1_1.txt).
- Иванова А. С. Художественное воплощение эпохи Маргарет Тэтчер в творчестве И. Макьюэна и М. Эмиса : автореф. дис. на получение наук. степени канд. фил. наук : спец. 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья (западноевропейская литература)» / Иванова Анна Сергеевна. – Москва, 2016. – 19 с.
- История английской литературы. – Том II. – Выпуск второй / И. И. Анисимова, А. А. Елистратова, А. Ф. Иващенко, Ю. М. Контратьева. – М.: Издательство Академии Наук СССР, 1953. – 856 с.
- Московская Н. Л. К вопросу о жанровой специфике производственного романа (на материале произведений Артура Хейли) / Н. Л. Московская // Журнал Вестник Челябинского государственного педагогического университета. – 2013. – №3. – С. 282–291.
- Новикова В. Г. Британский социальный роман в эпоху постмодернизма : автореф. дис. докт. фил. наук : спец. 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья (английская)» / Новикова Вера Григорьевна. – Нижний Новгород, 2013. – 46 с.
- Новикова В. Г. Две культуры в современном британском романе / Вера Григорьевна Новикова // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. – 2013. – №1. – С. 217–221.
- Hailey A. The Evening News / Arthur Hailey. – New York: Doubleday, 2012. – 580 с.
- McEwan I. Saturday / Ian McEwan. – London : Penguin Random House, 2005. – 279 с.

(Матеріал надійшов до редакції 21.09.17)